

De ervaring van kinderen met stiefouders

Arie de Graaf

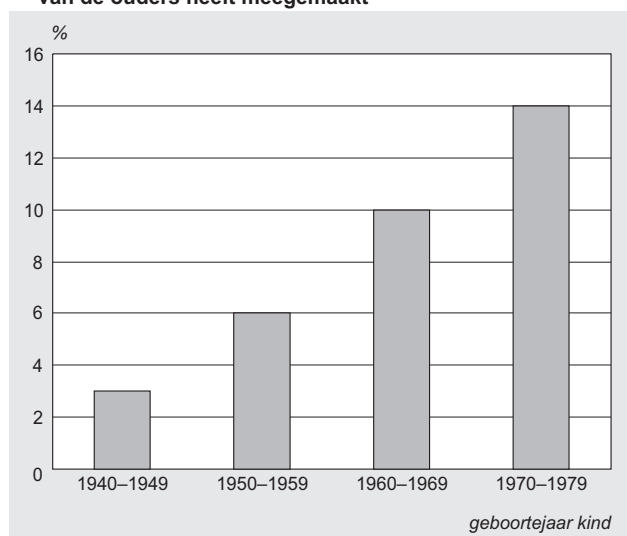
Jaarlijks maken in Nederland tussen de 50 en 60 duizend kinderen een scheiding van hun ouders mee.

Ruim 40 procent van hen krijgt te maken met een stiefouder. Omdat de meeste kinderen bij de moeder blijven wonen, is er vaak sprake van een stiefvader. Kinderen die opgroeien met een stiefmoeder krijgen vaker te maken met stiefbroers of stiefzussen dan kinderen die opgroeien met een stiefvader. De thuissituatie bij een stiefmoeder wordt negatiever ervaren dan die bij een stiefvader.

Het ouderlijk gezin

De afgelopen decennia is het gezinsleven ingrijpend veranderd. Gezinnen zijn niet alleen kleiner geworden, maar er heeft ook een toename plaatsgevonden van andere samenlevingsvormen dan het gezin van een echtpaar met kinderen (eenoudergezinnen, gezinnen met een inwonende ouder, pleeg- en stiefgezinnen, homoseksuele paren met kinderen en gezinnen van ongehuwd samenwonende ouders). In samenhang hiermee worden steeds meer jongeren in het ouderlijk huis geconfronteerd met een scheiding van hun ouders. Meer jongeren groeien hierdoor op in een eenoudergezin en worden in een later stadium mogelijk geconfronteerd met een stiefouder. Van de kinderen die in de jaren veertig zijn geboren, blijkt slechts 3 procent thuis een (echt)scheiding te hebben meegemaakt, tegen 14 procent van de kinderen geboren in de jaren zeventig (grafiek 1). Ongeacht het geboortjaar van het kind groeit ongeveer driekwart op bij beide ouders alvorens het ouderlijk huis te verlaten.

1. Aandeel kinderen dat in het ouderlijk huis een scheiding van de ouders heeft meegemaakt

Bron: CBS, Onderzoek Gezinsvorming 2003.

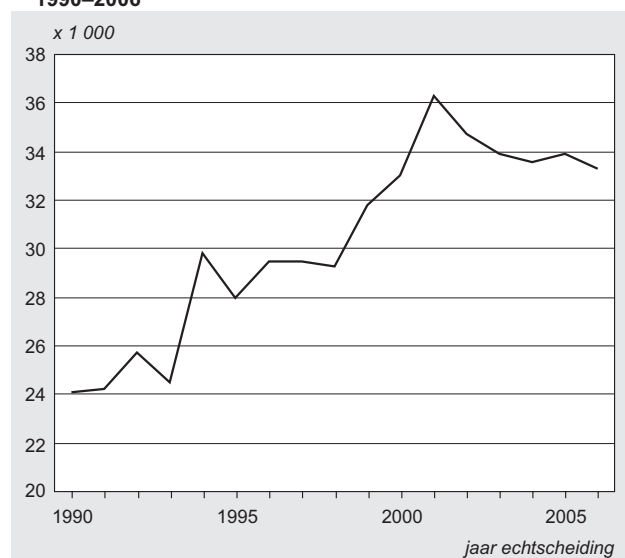
Echtscheiding en kinderen

Het aantal huwelijken dat wordt beëindigd door echtscheiding is in de jaren zeventig en begin jaren tachtig sterk gestegen. Tegenwoordig ligt het aantal echtscheidingen gemiddeld rond de 32 duizend per jaar. Doordat het aantal echtscheidingen is toegenomen, hebben steeds meer kinderen in hun jeugd een echtscheiding van de ouders meegemaakt. De laatste jaren betreft dit ongeveer 34 duizend minderjarige kinderen per jaar (grafiek 2). Begin jaren negentig lag dit aantal op ongeveer 25 duizend per jaar. Deze stijging moet enerzijds worden toegeschreven aan de toename van het aantal echtscheidingen en anderzijds aan de toename van het aandeel echtscheidingen waarbij kinderen zijn betrokken. Dit laatste heeft te maken met het feit dat sommige paren eerst gaan samenwonen en pas gaan trouwen als er kinderen komen. Vanaf midden jaren negentig is het aandeel door echtscheiding ontbonden huwelijken met kinderen gestegen van 45 naar ruim 55 procent.

Het totaal aantal kinderen dat in het ouderlijk huis is geconfronteerd met het uit elkaar gaan van de ouders is nog groter. Er zijn immers ook kinderen die zijn opgegroeid bij ouders die niet-gehuwd samenwoonden of ouders die hebben gekozen voor een flitscheiding. Per saldo maken tussen de 50 en 60 duizend kinderen per jaar een scheiding van de ouders mee.

Uit het Onderzoek Gezinsvorming 2003 blijkt dat bijna 80 procent van de kinderen na de scheiding bij de moeder woont en ruim 5 procent bij de vader. Co-ouderschap, waarbij het kind deels bij de vader en deels bij de moeder woont, komt in 15 procent van de gevallen voor. Een klein deel van de kinderen gaat na de scheiding van hun ouders zelfstandig wonen (De Graaf, 2005).

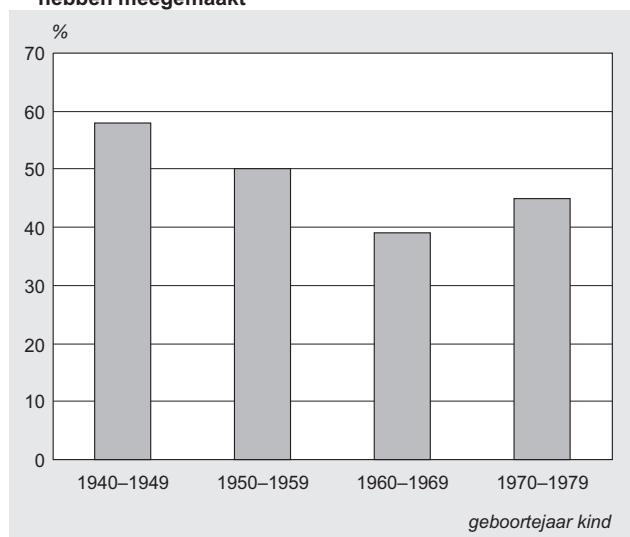
2. Minderjarige kinderen betrokken bij echtscheiding ouders, 1990-2006

Kind en stiefouder

Doordat steeds meer kinderen een (echt)scheiding van hun ouders in het ouderlijk huis meemaken, komen meer jongeren in aanraking met een nieuwe gezinssamenstelling. De afgelopen jaren is het aantal stiefgezinnen gestaag toegenomen, van 115 duizend eind jaren negentig naar 150 duizend in 2007 (Steenhof, 2007). Bijna de helft van de kinderen die na de scheiding bij de vader of moeder wonen, krijgt te maken met een stiefouder (*grafiek 3*). Gemiddeld zijn kinderen 12 jaar als dit gebeurt en hebben ze daarvoor gemiddeld 4,5 jaar in een eenoudergezin doorgebracht. Vier op de tien kinderen zijn tussen de 6 en 12 jaar wanneer een stiefouder bij de biologische ouder komt wonen. Ruim de helft van de stiefouders heeft eigen kinderen (*staat*). In gezinnen met een stiefvader woont de helft van de kinderen van de stiefvader in het stiefgezin. Kinderen die bij de vader en een stiefmoeder wonen, krijgen vaker te maken met stiefbroers en/of stiefzussen.

3. Aandeel kinderen van gescheiden ouders die een stiefouder hebben meegemaakt

Bron: CBS, Onderzoek Gezinsvorming 2003.

In het Onderzoek Gezinsvorming is aan volwassenen die thuis als kind met een stiefouder (meestal een stiefvader) te maken hebben gehad, gevraagd hoe ze de nieuwe situatie hebben ervaren. Bijna de helft beoordeelde de nieuwe situatie met de stiefvader als goed, een kwart als redelijk en een derde als slecht (*staat*). De aanwezigheid van een stiefmoeder wordt negatiever ervaren. Slechts een kwart beoordeelde de thuissituatie als goed. Deze negatieve ervaring is vooral het gevolg van een slecht contact met de stiefmoeder.

Vooral wanneer gescheiden ouders met een nieuwe partner gaan hertrouwen of samenwonen, heeft de nieuwe gezinssituatie invloed op het welbevinden van de kinderen. Gaat het goed in het nieuwe stiefgezin, en dan in het bijzonder in het contact met de stiefouder, dan gaat het ook goed met de kinderen. Het welbevinden van de kinderen hangt sterker samen met de band met de stiefouder dan met de band met de biologische ouder die niet meer bij het gezin woont (Spruijt, 2007). Kinderen in stiefgezinnen hebben iets vaker last van angst- of depressieve gevoelens dan kinderen in een eenoudergezin. Stiefkinderen halen echter wel hogere schoolcijfers. De komst van een stiefouder en meer structuur in het gezin zijn hier wellicht debet aan.

Staat Enkele kenmerken van het stiefgezin

	Stiefvader	Stiefmoeder
	%	
Situatie thuis met stiefouder ervaren		
– goed	47	25
– redelijk	23	33
– slecht	29	41
Stiefouder eigen kinderen		
nee	49	38
ja	51	62
w.v.		
stiefbroers of zussen die in het ouderlijk huis kwamen wonen		
– geen	29	14
– één of meer	22	48
	<i>abs.=100%</i>	
Totaal aantal respondenten	217	63

Bron: CBS, Onderzoek Gezinsvorming 2003.

Literatuur

Graaf, A. de, 2005, Scheiden: motieven, verhuisgedrag en aard van de contacten. *Bevolkingstrends* 53(4), blz. 39–46.

Spruijt, E., 2007, Scheidingskinderen. Overzicht van recent sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar de gevolgen van ouderlijke scheiding voor kinderen en jongeren. Uitgeverij SWP, Amsterdam.

Steenhof, L. 2007, Schatting van het aantal stiefgezinnen. *Bevolkingstrends* 55(4), blz. 19–22.